Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) MAŁA POHULANKA 10—7.

Nr. Wilno, dnia 16 stycznia 1935 r. 1204.-

Treść numeru:

x § x

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"L i e t . Ž i n i o s" o n i e b e z p i e c z e ń s t w i e h i t l e r o w s k i e m d l a p o k o j u e u r o p e j s k i e g o . "Liet.Žinios" Nr.10 z 12.I.1935 r. "Saara a Kłajpeda, Wojna a pokój". Streszczenie:

Hitleryzm nie szczędził niczego na rzecz Saary i nie liczył się z żadnemi środkami. Plebiscyt w Saarze przypada akurat w 12-tą rocznicę przyłączenia Kłajpedy do Litwy. Mimo, iż obszar Kłajpedy przyznany został Litwie na podstawie podpisanych przez same Niemcy traktatów, jednak oficjalna prasa hitlerowska wiąże Saarę z Kłajpedą. W ten sposób niewątpliwie wyrażają hitlerowcy swe grabieżcze cele. Rozstrzygnięcie sprawy Saary ma znaczenie międzynarodowe. Jest to kwestja pokoju lub wojny. O ile hitleryzm wygra w Saarze, to przyśpieszony będzie konflikt zbrojny. Ludzkość, która pragnie uniknąć katastrofy wojennej, musi wszelkiemi siłami walczyć z hitleryzmem, faszyzmem i podobnemi ustrojami dyktatorskiemi.

K r o n i k a .

P o g ł o s k i o p r z y j e ź d z i e d z i a ł a c z a p o l s k i e g o d o K o w n a . "Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/: W najbliższym czasie postanowił przybyć do Kowna pewien bardzo wybitny polityk polski, najbliższy współpracownik Piłsudskiego. Celem jego podróży jest konkretna propozycja w sprawie uregulowania stosunków polsko-litewskich.

S o w i e t y a h i t l e r o w c y k ł a j p e d z c y . "Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/: Jak słychać, Sowiety wyraziły zgodę na dalsze dostarczanie materjałów leśnych kłajpedzkiemu syndykatowi Leśnemu pod warunkiem usunięcia z syndykatu dwóch osób, które się odznaczyły swą hitlerowską działalnością.

S t a ł y k o r e s p o n d e n t l i t e w s k i w W a r s z a w i e . Prasa ryska /z 16.I.1935/: W najbliższychdniach ma się udać do Warszawy w charakterze stałego korespondenta "L.Aidasa" były redaktor naczelny tego pisma Walentyn Gustainis.

E c h a o d e z w a n i a s i ę "P o l s k i Z b r o j n e j" o z e b r a n i u T - w a K u l t u r a l n e j W s p ó ł p r a c y m i ę d z y K o w n e m a K ł a j p e d ą . "Liet.Aidas" Nr.9 /I.1935/ powtarza w streszczeniu odezwanie się "Polski Zbrojnej" na temat zebrania T-wa Kulturalnej Współpracy między Kownem a Kłajpedą.

E c h a p r z e m ó w i e n i a m i n . L o z o r a i t i s a w p i s m i e w ę g i e r s k i e m . "Liet.Aidas" Nr.10 /I.1935/: Pismo węgierskie "Pesti Hirlap" zamieściło obszerną wzmiankę o przemówieniu ministra Lozoraitisa na zjeździe Tautininków. Pismo węgierskie podkreśla, iż mowa miała specjalne znaczenie ze względu na poruszone w niej kwestje stosunków Litwy z sąsiadami.-

G ł o s y p r a s y n i e m i e c k i e j i N i e m i e c k i e g o R a d j a w s p r a w i e p r o c e s u h i t l e r o w c ó w w K o w n i e . "Liet.Aidas" Nr.10 /I.1935/: Prasa i Radjo Niemieckie nie ustają w oszczerstwach w stosunku do Litwy w związku z procesem hitlerowców kłajpedzkich w Kownie. Tendencyjne ujęcie sprawy procesu wynika już z tytułów ukazujących się w prasie niemieckiej, a więc: "Berliner Boersenztg." zamieszcza tytuł "Komedja sprawiedliwości kłajpedzkiej", "Voelkischer Beobachter" - "Oskarżenie w sprawie kłajpedzian, to tylko nieporozumienie", "Pommersche Ztg."- "Słucha się litewskich szpiegów", "Reichsward" - "Memento Kłajpeda", "Westfalische Landesztg." - "Oskarżenia litewskie na słabych nogach", "Der Deutsche" - "Swoiste metody postępowania w procesie" i t.d. -

P r a s a c z e c h o s ł o w a c k a a p r o c e s k ł a j p e d z k i . "Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/: Cała prasa czechosłowacka z uwagą śledzi za przebiegiem procesu hitlerowców w Kownie, poświęcając tej sprawie dłuższe artykuły. Naogół prasa czechosłowacka potępia akcję hitlerowców w Kłajpedzie i bierze stronę litewską. W tym duchu wypowiadają się takie pisma, jak: "Narodni Stred", "Narodni Listy", "Prawo Lidu", "Venkow", "Ostrawsky Weczernik", "Narodni Politika", "Prager Mittag", "Prager Presse", "Prager Tageblatt", "Socjaldemokrat", "A-Zet", "Czeske Slowo", "Rude Prawo" i t.d.

S t o s u n k i s p o ł e c z e ń s t w a l i t e w s k i e g o z z a g r a n i c ą . "L.Aidas" Nr.10 /I.1935/: Poza oficjalnemi stosunkami, jakie rząd litewski utrzymuje z zagranicą, podtrzymywane są również stosunki takie przez szereg istniejących w Litwie towarzystw. Z towarzystw takich wymienić należy: Czerwony Krzyż, Lit.

T-stwo Popierania Ligi Narodów, T-stwo Litewsko-francuskie, T-wo Jedności Lit.-Łotewskiej, T-wo Lit.-Estońskie, T-wo Litewsko-Fińskie, T-wo Lit.-Szwajcarskie, T-wo Lit.-Szwedzkie, T-wo Litewsko-Ukraińskie, T-wo Poznania Kultury Narodów ZSRR, Lit.Związek Turystyczny, Organizacja Opieki nad Kobietami i Dziećmi, Związek Harcerzy Litewskich, Lit.Ośrodek Pedagogiczny, T-wo Kobiet Litewskich z wyższem wykształceniem i t.d.

Podobnie utrzymuje stosunki z zagranicą Lit.Związek Dziennikarzy, Przedstawicielstwo Studentów, "Rotary Klub" i t.d.

P r z y j a z d p r o f e s o r ó w s o w i e c k i c h d o K o w n a ."Liet.Aidas" Nr.10 /I.1935/:Do Kowna przybyć mają z Moskwy w celu wygłoszenie prelekcyj lekarskich profesorowie sowieccy: Pletnow, Holcman i Szereszewski.

O d c z y t p r o f .P a k s z t a s a o p o d r ó ż y d o k r a j ó w b a ł t y c k i c h ."Rytas" Nr.11 /I.1935/:12 stycznia prof.Pakształ wygłosił w uniwersytecie sprawozdanie ze swej podróży do krajów bałtyckich: Podróż ta odbyła się z inicjatywy ryskiej organizacji "Unja Bałtycka".

Prof.Paksztas bawił w Rydze, w Dorpacie, w Helsinki i Tallinie. Wszystkie kraje bałtyckie odczuwają kryzys. Estonja żyje nadzwyczaj skromnie i oszczędnie. W Estonji wszystko jest tanie. W Finlandji postęp naukowy jest bardzo duży. Finnowie są obecnie o wiele przyjaźniej nastrojeni względem Litwy. Patrzą oni przychylnie na sojusz bałtycki. Pozatem Finnowie są bardzo zadowoleni z Lozoraitisa, który jako polityk i dyplomata wywarł na nich bardzo dobre wrażenie. Finnowie chcą, by Litwa porozumiała się z Polską, nie wyrzekając się - rzecz prosta - Wilna. Nauka w Finlandji stoi bardzo wysoko. Finnowie wydali 10-tomową geografję świata. Obecnie ma ukazać się geografja Finlandji zakrojona na szeroką skalę.

Łotwa wywarła również dobre wrażenie. Zaznaczyć należy, że w państwach bałtyckich wpływy niemieckie bardzo zmalały,zwłaszcza od czasu rzezi z 30 czerwca.-

P o g ł o s k i o u k ł a d a c h z P o l s k ą ."Rytas" 11./I.1935/:"Jaunakas Zinas" i inne pisma łotewskie komunikują, że Litwa jest w przededniu rokowań z Polską. Społeczeństwo litewskie - jak piszą - dojrzało już do tej sprawy i obecnie będzie się szukać konkretnych środków w kierunku jej rozwiązania.-

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE

"L i e t .A i d a s" o n o w e j u s t a w i e o d o w ó d z t w i e a r m j i ."Liet.Aidas" Nr.11 z 14.I.1935 r. Art.p.t. "Ustawa o dowództwie armji a opinja publiczna".Streszczenie:

31 grudnia 1934 r. ogłoszono w "Vyriausybes Ziniоs" ustawę o dowództwie armji. Na mocy ustawy wyłoniona została Rada Obrony Państwa, w skład której wchodzą prezydent Państwa,premjer, minister Obrony Kraju, minister Finansów, minister Spr. Zagr., minister Spraw Wewn., dowódca armji i szef aprowizacji wojskowej. Pozatem na mocy ustawy mianowany został wódz armji. Oba te fakty wiążą się w opinji społeczeństwa z powołaniem na ćwiczenia rezerwistów z 1907 rocznika. W związku z temi trzema faktami wynikły w społeczeństwie litewskiem różne domysły: czy aby te kroki rządu nie łączą się z pogorszeniem stosunków litewsko-niemieckich? Czy Litwa nie stara się przygotować na wszelkie możliwości?

W odpowiedzi na te domysły zaznaczyć należy, że utworzenie Rady Obrony nie jest żadną nowiną. Podobne Rady znajdują się niemal w każdem państwie. Podobnie wodzowie armij . Co się tyczy wreszcie powołania rezerwistów, czyni się to nie po raz pierwszy. Byli oni powoływani już latem i jesienią. Dowództwo armji litewskiej pragnie się przekonać, jakie są dodatnie i ujemne strony powoływania rezerwistów w różnych porach roku.

Z wydania przez rząd nowej ustawy o dowództwie armji nie należy wyciągać żadnych alarmujących wniosków. Sprawa obrony i bezpieczeństwa kraju stanowi nietylko troskę rządu i dowództwa wojska, lecz również obowiązek każdego uświadomionego obywatela. Nie należy się poddawać pogłoskom, które mogą wywołać brak zaufania do własnego kraju.

K r o n i k a .

I n a u g u r a c j a T y g o d n i a P e d a g o g i c z n e g o ."Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/:12 stycznia zainaugurowano w Kownie uroczyście Tydzień Pedagogiczny. Celem tej imprezy jest wzmocnienie ducha szkoły i zwrócenie uwagi na doniosłość podniesienia poziomu pracy nauczycielskiej i wychowawczej.

K o l p o r t a ż p a s z p o r t ó w w i l e ń s k i c h w A u s t r a l j i ."Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/:W mieście Sidney w Australji powstało T-wo Litwinów australijskich z prezesem A. Baużą na czele. W tych dniach Wil.Fundusz Żelazny przesłał na prośbę Towarzystwa pewną ilość paszportów i znaczków wileńskich dla kolportowania ich wśród australijskich Litwinów.

S p r a w a t e r o r y s t ó w - p l e c z k a j t i s o w c ó w, "Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/:Dwaj teroryści-pleczkajtisowcy Dauksza i Atkocewicz skazani zostali w swoim czasie przez Sąd Wojenny na karę śmierci. Trybunał Najwyższy wyrok ten anulował. Sąd Wojenny ma rozpatrywać sprawę poraz drugi w dniu 5 lutego r.b.-

K o n f i s k a t a k s i ą ż k i p r o f . K r e v e - M i c k i e w i c z a ."Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/:Z rozporządzenia komendanta Kowna i pow.kowieńskiego skonfiskowana została wydana pod redakcją prof.Kreve-Mickiewicza książka Komisji Folklorystycznej wydz.humanistycznego Uniwersytetu Kowieńskiego p.t."Przysłowia". Konfiskata nastąpiła spowodu kilkuset pornograficznych wyrażeń.-

S p r a w a u s t a w y p r a s o w e j ."Sekmadienis" Nr.2. /I.1935/: Rada Stanu rozpoczęła już rozpatrywanie nowego projektu ustawy prasowej.-

N o w y k o n s u l l i t e w s k i w P a l e s t y n i e . "Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/:Konsulem litewskim w Palestynie został mianowany dr.Rachmilewicz, były wiceminister Finansów. Zwrócono się do rządu angielskiego z zapytaniem, czy się zgadza na tę nominację.-

D o k o ł a a f e r y b . p o s ł a S i d z i k o w s k i e g o ."Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/:Sąd Apelacyjny rozpatrywać ma ponownie sprawę nadużyć b.posła litewskiego w Berlinie Sidzikowskiego. Termin rozprawy wyznaczony został na dzień 1 lutego r.b.

P o d r ó ż l i t e w s k i c h u r z ę d n i k ó w d o N i e m i e c .Prasa kowieńska /z 14.I.1935/:Do Berlina wyjechał w sprawach służbowych dyrektor Departamentu Administracyjnego M.S.Z. p. Bizauskas.

Od paru dni bawi też w Berlinie p.Łapenas dyrektor "Maistasa".

M e m o r j a ł w ł a ś c i c i e l i d o m ó w ."Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/:Właściciele domów opracowują memorjał, w którym prosić będą rząd o wydanie ustawy normującej stosunki między właścicielami domów a wynajmującymi lokale. Dotychczasowe przepisy w tym względzie są bowiem przestarzałe i nieodpowiednie.

S e s j a w y j a z d o w a S ą d u A p e l a c y j n e g o w K r e t y n d z e ."Sekmadienis" Nr.2 /I.1935/:25 lutego ma się odbyć sesja wyjazdowa Sądu Apelacyjnego w Kretyndze, przyczem rozpatrzy się cały szereg spraw hitlerowców kłajpedzkich.-

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOSCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

U k a r a n i e "D n i a K o w i e ń s k i e g o" ."Liet.Aidas" Nr.11 /I.1935/:Odpowiedzialny redaktor "Dnia Kowieńskiego" ukarany został przez komendanta m.Kowna grzywną 100 litów z zamianą na 7 dni aresztu za umieszczenie jaskrawych momentów artykułu "Rytasa" o litewskiej polityce zagranicznej i zaopatrzenie ich w tendencyjne i niesłuszne uwagi.

U m o r z e n i e s p r a w y o e k s c e s y a n t y p o l s k i e ."Dzień Kowieński" Nr.11 /I.1935/:Jak podaje "Rytas", sprawa o ekscesy przeciwpolskie w maju 1931 r. została po długich perypetjach umorzona z racji przedawnienia.-

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Obchód 12-tej rocznicy przyłączenia Kłajpedy do Litwy w Radjo Kowieńskiem. W dniu 15 stycznia 1935 r. Radjo Kowieńskie transmitowało uroczysty obchód dwunastej rocznicy przyłączenia Kłajpedy do Litwy. Na wstępie ze studja Rozgłośni Kowieńskiej przemawiali pp. Galvydis i Jonaitis.

P.Galvydis w odczycie p.t."Dwanaście lat" m.in. oświadczył,iż pomimo przyłączenia Kraju Kłajpedzkiego w Traktacie Wersalskim do Litwy, obce żywioły starały się zawładnąć tym krajem i uczynić zeń Freistadt. Litwini kłajpedzcy, widząc, iż na kłajpedzkim zegarze dziejowym bije godzina dwunasta, ukonstytuowali "Komitet Ocalenia Kłajpedy", który na czele z patrjarchą małej Litwy Marcinem Jankusem ujął władzę w swe ręce. W tem miejscu p.Galvydis zacytował odezwę "Komitetu Ocalenia Kłajpedy" do żołnierzy francuskich, oraz motywując prawa Litwy do Kłajpedy powołał się na słowa Clemenceau, stwierdzające, że ludność kłajpedzka jest litewska oraz, że port kłajpedzki jest jedynem litewskiem wyjściem na morze. "Stwierdzamy więc, oświadczył p.Galvydis, że Kłajpeda jest nieodłączną częścią terytorjum Litwy, której nikt zagarnąć nie może. Podstawą obecnej przynależności Kłajpedy do Litwy jest zarówno Traktat Wersalski, jak też litewsko-niemiecka umowa graniczna. Litwini muszą wytężać wszystkie swe siły, by polepszyć sytuację i przybliżyć do reszty ziem litewskich kraj będący litewskiemi wrotami na świat. Pomimo wywrotowej akcji Neumanna i innych germanofilów kłajpedzkich,Litwa ze spokojem pracuje nad polepszeniem sytuacji kłajpedzkiej. Kraj Kłajpedzki rozwija się, a sytuacja się poprawia. Port kłajpedzki po długich latach niewoli odzyskał wreszcie swe naturalne zaplecze. Staraniem Państwa Litewskiego port kłajpedzki został połączony z resztą kraju nową linją kolejową Szawle-Telsze-Kretynga-Kłajpeda, zaś nowa szosa Kowno-Kłajpeda, którą obecnie się prowadzi,niechybnie jeszcze bardziej ożywi ruch handlowy w porcie kłajpedzkim.Dzięki starannej uwadze litewskich władz bezpieczeństwa Kraj Kłajpedzki został uchroniony od zgubnej działalności hitlerowców, którzy teraz zasiadają na ławie oskarżonych. Kraj Kłajpedzki uwolniony został od wpływów niemieckich. Pracownicy kłajpedzcy przytrzymują się dziś zasad statutu i uczą się obu języków: niemieckiego i litewskiego. Wydają się nowe przepisy, które unormują całokształt stosunków kłajpedzkich. W Kłajpedzie został otwarty Instytut Handlowy oraz zorganizowany "Dzień Morza". Utworzenie Instytutu Handlowego w Kłajpedzie zapowiada, iż Litwini dążą do rozszerzenia swej pracy poza ramy rolnictwa. Dwunasty rok przynależności Kłajpedy do Litwy był rokiem renesansu litewskiego. Dziś wszystkie siły skierowane są na zwalczanie stagnacji. Podobnie, jak przed 12-tu laty "Komitet Ocalenia Kłajpedy" walczył o przywrócenie praw w Kłajpedzie, tak dziś Państwo Litewskie zapewnia, iż szanuje prawo, co wyraźnie stwierdził w swem przemówieniu prezydent Republiki i zmierza jedynie do unormowania stosunków."

W dalszym ciągu o godz.17.50 p.Jonaitis, mówiąc o przyłączeniu Kraju Kłajpedzkiego do Litwy, stwierdził na wstępie, że już w połowie XIII-go wieku Kraj Kłajpedzki dostał się pod obce wpływy. Jednakże w ciągu 700-set lat ziemia i ludność kłajpedzka nie utraciły swego litewskiego charakteru. Gdy do Kłajpedy doszła wiadomość o przydzieleniu jej w Traktacie Wersalskim do Litwy,litewska ludność kłajpedzka podjęła pracę niepodległościową. Początkowo praca nad połączeniem Kłajpedy z Litwą odbywała się w drodze ewolucyjnej. Przyszła jednak chwila, gdy od ewolucji trzeba było przejść do rewolucji. Ukonstytuował się więc "Komitet Ocalenia Litwy", który powołał nowy Dyrektorjat na czele z p.Simonaitisem.

Nowy Dyrektorjat proklamował równość języków litewskiego i niemieckiego, uwolnienie więźniów politycznych oraz zniesienie granicy celnej z Litwą. Cały kraj z wyjątkiem miasta Kłajpedy wypowiedział się za nowym Dyrektorjatem. Wówczas na czele powstańczych sił zbrojnych stanął Połubiński. Powstańcy wystąpili nie przeciwko wojskom sprzymierzonym, lecz przeciwko niemieckiemu Dyrektorjatowi. Wobec dokonanego faktu zajęcia Kłajpedy przez powstańców komisja Ententy wystosowała do powstańców ultimatum domagające się opuszczenia w ciągu trzech godzin miasta pod grozą zbombardowania go. Po naradzie "Komitet Ocalenia Kłajpedy" odrzucił ultimatum i wystosował ultimatum własne. Kłajpeda pozostała w rękach powstańców,a rząd litewski zatwierdził przyłączenie się Kraju Kłajpedzkiego do Litwy i wysłał tam swego nadzwyczajnego pełnomocnika p.Antoniego Smetonę.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

O b c h ó d 12-t e j r o c z n i c y p r z y ł ą c z e n i a K ł a j p e d y d o L i t w y w R a d j o K o w i e ń s k i e m. W dniu 15 stycznia 1935 r. Radjo Kowieńskie transmitowało uroczysty obchód dwunastej rocznicy przyłączenia Kłajpedy do Litwy. Na wstępie ze studja Rozgłośni Kowieńskiej przemawiali pp. Galvydis i Jonaitis.

P. Galvydis w odczycie p.t. "Dwanaście lat" m.in. oświadczył, iż pomimo przyłączenia Kraju Kłajpedzkiego w Traktacie Wersalskim do Litwy, obce żywioły starały się zawładnąć tym krajem i uczynić zeń Freistadt. Litwini kłajpedzcy, widząc, iż na kłajpedzkim zegarze dziejowym bije godzina dwunasta, ukonstytuowali "Komitet Ocalenia Kłajpedy", który na czele z patrjarchą małej Litwy Marcinem Jankusem ujął władzę w swe ręce. W tem miejscu p.Galvydis zacytował odezwę "Komitetu Ocalenia Kłajpedy" do żołnierzy francuskich, oraz motywując prawa Litwy do Kłajpedy powołał się na słowa Clemenceau, stwierdzające, że ludność kłajpedzka jest litewska oraz, że port kłajpedzki jest jedynem litewskiem wyjściem na morze. "Stwierdzamy więc, oświadczył p.Galvydis, że Kłajpeda jest nieodłączną częścią terytorjum Litwy, której nikt zagarnąć nie może. Podstawą obecnej przynależności Kłajpedy do Litwy jest zarówno Traktat Wersalski, jak też litewsko-niemiecka umowa graniczna. Litwini muszą wytężać wszystkie swe siły, by polepszyć sytuację i przybliżyć do reszty ziem litewskich kraj będący litewskiemi wrotami na świat. Pomimo wywrotowej akcji Neumanna i innych germanofilów kłajpedzkich, Litwa ze spokojem pracuje nad polepszeniem sytuacji kłajpedzkiej. Kraj Kłajpedzki rozwija się, a sytuacja się poprawia. Port kłajpedzki po długich latach niewoli odzyskał wreszcie swe naturalne zaplecze. Staraniem Państwa Litewskiego port kłajpedzki został połączony z resztą kraju nową linją kolejową Szawle-Telsze-Kretynga-Kłajpeda, zaś nowa szosa Kowno-Kłajpeda, która obecnie się prowadzi, niechybnie jeszcze bardziej ożywi ruch handlowy w porcie kłajpedzkim. Dzięki staraniom władze litewskich władz bezpieczeństwa Kraj Kłajpedzki został uchroniony od zgubnej działalności hitlerowców, którzy teraz zasiadają na ławie oskarżonych. Kraj Kłajpedzki uwolniony został od wpływów niemieckich. Pracownicy kłajpedzcy przystosowują się do zasad statutu i uczą się obu języków: niemieckiego i litewskiego. Wydaje się nowe przepisy, które unormują całokształt stosunków kłajpedzkich. W Kłajpedzie został otwarty Instytut Handlowy oraz zorganizowany "Dzień Morza". Utworzenie Instytutu Handlowego w Kłajpedzie zapowiada, iż Litwini dążą do rozszerzenia swej pracy poza ramy rolnictwa. Dwunasty rok przynależności Kłajpedy do Litwy był rokiem renesansu litewskiego. Dziś wszystkie siły skierowane są na zwalczanie stagnacji. Podobnie, jak przed 12-tu laty "Komitet Ocalenia Kłajpedy" walczył o przywrócenie praw w Kłajpedzie, tak dziś Państwo Litewskie zapewnia, iż szanuje prawo, co wyraźnie stwierdził w swem przemówieniu prezydent Republiki i dąży jedynie do unormowania stosunków."

W dalszym ciągu o godz.17.50 p.Jonaitis, mówiąc o przyłączeniu Kraju Kłajpedzkiego do Litwy, stwierdził na wstępie, że już w połowie XIII-go wieku Kraj Kłajpedzki dostał się pod obce wpływy. Jednakże w ciągu 700-set lat ziemia i ludność kłajpedzka nie utraciły swego litewskiego charakteru. Gdy do Kłajpedy doszła wiadomość o przydzieleniu jej w Traktacie Wersalskim do Litwy, litewska ludność kłajpedzka podjęła pracę niepodległościową. Początkowo praca nad połączeniem Kłajpedy z Litwą odbywała się w drodze ewolucyjnej. Przyszła jednak chwila, gdy od ewolucji trzeba było przejść do rewolucji. Ukonstytuował się więc "Komitet Ocalenia Litwy", który powołał nowy Dyrektorjat na czele z p.Simonaitisem.

Nowy Dyrektorjat proklamował równość języków litewskiego i niemieckiego, uwolnienie więźniów politycznych oraz zniesienie granicy celnej z Litwą. Cały kraj z wyjątkiem miasta Kłajpedy wypowiedział się za nowym Dyrektorjatem. Wówczas na czele powstańczych sił zbrojnych stanął Połubiński. Powstańcy wystąpili nie przeciwko wojskom sprzymierzonym, lecz przeciwko niemieckiemu Dyrektorjatowi. Wobec dokonanego faktu zajęcia Kłajpedy przez powstańców Komisja Ententy wystosowała do powstańców ultimatum domagające się opuszczenia w ciągu trzech godzin miasta pod groźbą zbombardowania go. Po naradzie "Komitet Ocalenia Kłajpedy" odrzucił ultimatum i wystosował ultimatum własne. Kłajpeda pozostała w rękach powstańców, a rząd litewski zatwierdził przyłączenie się Kraju Kłajpedzkiego do Litwy i wysłał tam swego nadzwyczajnego pełnomocnika p.Antoniego Smetonę.

W jakiś czas potem, stojąc wobec faktu dokonanego, Konferencja Ambasadorów zatwierdziła przynależność Kłajpedy do Litwy, a na ziemię kłajpedzką wkroczyły wojska litewskie. Była to jedna z najpiękniejszych chwil w życiu Litwy.

Dziś trzeba wiele odwagi i pracy, aby utrwalić przyszłe losy Litwy nad morzem.

T r a n s m i s j a o b c h o d u d w u n a s t e j r o c z n i c y p r z y ł ą c z e n i a K ł a j p e d y d o L i t w y z K ł a j p e d y. Radjo Kowieńskie /z 15.I.1935/ godz.20. Obchód dwunastej rocznicy przyłączenia Kraju Kłajpedzkiego do Litwy w Kłajpedzie został zorganizowany przez Związek Strzelecki. Na wstępie transmisji z sali gimnazjum Witolda Wielkiego w Kłajpedzie /gdzie obchód się odbywał/ Radjo Kowieńskie podało, iż cała Kłajpeda przystrojona jest litewskiemi barwami narodowemi. Dnia 15.I. 1935 r. rano w Kłajpedzie odbyło się nabożeństwo w kościele ewangelickim oraz kościele katolickim przy udziale dostojników Kraju Kłajpedzkiego.

Speaker Radja Kowieńskiego prowadzący reportaż z uroczystości kolejno zapowiadał zjawianie się na sali poszczególnych dostojników kłajpedzkich oraz podał, iż liczba zebranych osób wynosiła ok.2 tysięcy.

Obchód zagaił prezes Komitetu Obchodu, prezes zarządu okręgu kłajpedzkiego Związku Strzeleckiego p.Vanagaitis, który pozdrowiwszy zebranych, do stołu prezydjalnego zaprosił: gubernatora Kraju Kłajpedzkiego dr.Navakasa /powitanego owacjami/, prezesa Dyrektorjatu kłajpedzkiego Bruvelaitisa, patrjarchę Małej Litwy Marcina Jankusa, szefa kłajpedzkiej załogi wojskowej płk.Lanckorońskiego, naczelnego burmistrza m.Kłajpedy Simonaitisa, członka "Komitetu Ocalenia Kłajpedy" Lebertasa, członka tegoż Komitetu Szaulińskisa, członka pierwszego Dyrektorjatu kłajpedzkiego Reizgisa oraz członka tegoż Dyrektorjatu Toleikisa, dyrektora portu kłajpedzkiego inż. Śliżysa, rektora kłajpedzkiego Instytutu Handlowego Galwanauskasa, komendanta Kraju Kłajpedzkiego płk.Lormonasa, prezesa okręgu kłajpedzkiego Zw.Narodowców inż.Auksztolisa i naczelnego szefa skautów płk.Szarauskasa. Po ukonstytuowaniu się prezydjum przy dźwiękach fanfary na salę wniesiono sztandary, zaś zebrani na wniosek p.Vanagaitisa uczcili przez powstanie pamięć poległych w walkach o niepodległość Kłajpedy.

Przemówienie gubernatora Kr.Kłajp.dr.NAVAKASA.

Upłynęło dwanaście lat, rozpoczął gubernator Navakas, od chwili, gdy odpychana kilkakrotnie od morza Litwa znowuż mocno się oparła o wybrzeże bałtyckie. Wszyscy wiedzą, iż potężna niegdyś Litwa skutkiem powikłań dziejowych została podzielona, jednakże nigdy nie zatraciła ona poczucia litewskości. Po wielkiej wojnie Litwa odzyskała niepodległość, a Kłajpeda została przyłączona do Państwa Litewskiego. Kraj Kłajpedzki otrzymał szeroką autonomję, z której korzysta, gdyż Litwa jest zwolenniczką zgodnego współżycia. Ostatnio jednak obce elementy, korzystając z pomocy zewnętrznej, podjęły na terenie kłajpedzkim zgubną akcję, którą Państwo Litewskie musiało przykrócić /owacje/. Litwa ma prawo wymagać, by jej obywatele byli lojalnymi. Litwa nie pragnie nikogo wynaradawiać, jednak ma prawo domagać się, by zasady statutu były stosowane narówno dla wszystkich narodowości /owacje/.

Przechodząc do spraw gospodarczych, gubernator Navakas stwierdził, iż Kraj Kłajpedzki uczuł skutki kryzysu dopiero w 1932 r. i znosi je dość łatwo. W przeciwieństwie do innych krajów, gdzie bezrobotni stanowią 10% całej ludności, bezrobotni w Kłajpedzie stanowią zaledwie 1%. Rząd centralny czyni wszystko, aby ułatwić sytuację gospodarczą kraju, jednakże niewszystko wchodzi w zakres jego możliwości. Przemysł kłajpedzki w ciągu ostatnich 12 lat uczynił wielki postęp. Kraj Kłajpedzki, który przed wojną posiadał jedynie przemysł drzewny, dziś posiada szeroko rozwinięty aparat przemysłowy. Fabryki kłajpedzkie pracują na dwie i trzy zmiany. W Kłajpedzie obserwuje się intensywny ruch budowlany. Około 2/3 całego eksportu litewskiego idzie dziś przez port kłajpedzki, który się rozbudowuje i zdobywa coraz bardziej nowoczesne instalacje. W ciągu dwunastu lat skarb Państwa inwestował w prace portowe około 50 miljonów litów, otrzymując zeń zaledwie ok.6% sumy inwestowanej. W najbliższym czasie Kłajpeda otrzyma automaty telefoniczne oraz własną stację radjową. Stan finansowy Kłajpedy również jest dość pomyślny, czego dowodzi powstawanie nowych instytucyj kredytowych.

Należy się spodziewać - zakończył gubernator Navakas - że przez współpracę autonomicznych władz kłajpedzkich oraz społeczeństwa kłajpedzkiego z resztą Litwy wszystkie obecne trudności zostaną przezwyciężone.

Przemówienie gubernatora Navakasa przyjęte zostało głośnemi owacjami orazo okrzykami"valo", zaś chór śpiewaków Małej Litwy wykonał hymn narodowy.

Przemówienie pułkownika Lanckorońskiego.

Szef kłajpedzkiej załogi wojskowej pułkownik Sztabu Gen. Lanckoroński przemówienie swe rozpoczął oświadczeniem, iż wątpliwe jest, czy znajdzie się na świecie drugi taki naród, jak Litwini, któryby przeżył tyle tragedyj i mąk,coNaród Litewski. Litwini zapominają dziś, że dawna potęga litewska zdobyta była za cenę wielkich ofiar.Litwa leży na rozdrożu pomiędzy Wschodem a Zachodem, miejscu, gdzie przecinają się interesy Słowian i Germanów. Skutkiem zrządzenia losu potęga litewska upadła, a wtrąceni w niewolę Litwini znosili cierpienia. Przyszedł jednak dzień, gdy Litwini usłyszeli zew wolności, powstali i zwyciężyli. To, co jeszcze nie tak dawno snem się jeno zdawało,dziś jest już rzeczywistością. Wbrew zakusom naszych wrogów wolni stanęliśmy na bursztynowem wybrzeżu bałtyckiem.

Dzień dzisiejszy jest więc dniem radości.. Trzeba jednak wiele pracować i wiele składać ofiar, by utrzymać to, co posiadamy. Wielu wrogów nastaje na Litwę i chciałoby ją udusić. Gdy więc Ojczyzna w niebezpieczeństwie, młodzież niech stanie do walki, starsi niech idą kuć broń dla młodych, kobiety niech szyją ubrania i gotują strawę dla bojowników, a dzieci niech pomagają kobietom.

Przemówienie nadburmistrza kłajpedzkiego Simonajtisa.

Co roku w dniu 15 stycznia Litwini zbierają się, by wyrazić swą radość spowodu odzyskania Kłajpedy. Po długiej niedoli Kraj Kłajpedzki powrócił nareszcie do swej Ojczyzny. Jest to wielka uciecha. W roku jednak bieżącym Litwini mają specjalne powody do radości. Bo oto jeszcze w roku ubiegłym na wysokich stanowiskach w Kłajpedzie siedzieli różni obcy przychodźcy, Schreiberowie i inni./ burzliwe owacje /.

Dziś przychodźcy ci zostali wymieceni. z kraju /owacje/, bo nie poto młodzież litewska przelewała krew za wolność Kłajpedy, by potem rządzili w niej obcy przybysze /owacje/. Neumannowie i Sassowie znaleźli się dziś na właściwem miejscu: na ławie oskarżonych /owacje/, a inni jeszcze zasiądą na tej samej ławie.

Na miejscu stać nie możemy. Wstecz nie możemy się cofnąć ani o krok /owacje/, więc też jedynem naszem hasłem jest naprzód. /owacje/.-

Proszę więc Pana Gubernatora, by nie opuszczał rąk. /burzliwe owacje/.

Zagłębie Saary opowiedziało się za Niemcami i powraca do Niemiec, jednak Kraj Kłajpedzki zawsze był i jest litewski i tylko do Litwy ma zawsze należeć. Nikt więc nie ma prawa wtrącać się do wewnętrznych spraw litewskich /owacje/. Wyzwolenie Kłajpedy było dziełem bardzo trudnem, trzeba ją więc dziś utrzymać.- /Nadburmistrz Simonajtis przemówienie swe wygłosił tonem niesłychanie bojowym wybitnie niemieckim akcentem. Red./.

Przemówienie Marcina Jankusa.

Prezes b.Komitetu Ocalenia Kłajpedy, partyjarcha Małej Litwy, Marcin Jankus,,w przemówieniu swem pozdrowił zebranych w imieniu uczestników walk o niepodległość Kłajpedy, Poczem odmalował dzieje walk litewskich o niepodległe państwo litewskie. Narodową pracę litewską, oświadczył Jankus, niezmiernie utrudniały z jednej strony akcja germanizacyjna, zaś z drugiej - rusyfikacyjna. Obrazując w dalszym ciągu dzieje walk o Kłajpedę, Marcin Jankus przemówienie swe zakończył słowami: "Szczęśliwi będą ci, którzy zatkną trójkolorowy sztandar litewski tam, gdzie dziś jeszcze powiewać on nie może".-/owacje/

Przemówienie Reizgisa.

Prezes pierwszego Dyrektorjatu kłajpedzkiego,Reizgis,w obszernem przemówieniu zobrazował niedolę Litwy pod jarzmem krzyżackiem, wspomniał o porażce Krzyżaków pod Grunwaldem i oświadczył, że Litwini niedoceniając podówczas jeszcze znaczenia morza, pozwolili Niemcom osiedlić się na ziemiach obecnej Małej Litwy.

Wykorzystując to Niemcy znowu poczęli gnębić i wynaradawiać Litwinów. Po długich jednak latach niewoli Litwa odzyskała wolność, jednakże okazało się, że obcy przybysze nadal usiłują uczynić z Kłajpedy Freischadt niemiecki. Dzisiaj najlepszem uczczeniem pamięci bojowników o wolność Kłajpedy będzie kontynuowanie rozpoczętego przez nich dzieła. Powstańcy kłajpedzcy wyzwolili Kłajpedę zewnętrznie natomiast dziś musimy ją wyzwolić wewnętrznie. Zastanowić się dziś musimy, czy zawsze czyniliśmy wszystko w tym kierunku /owacje/. Obcy przybysze postanowili sobie przyswoić w Kłajpedzie prawa Litwinów. Wytworzył się stan tego rodzaju, iż urzędnicy kłajpedzcy nie znali nawet języka litewskiego.

Jednak cierpliwość litewska się wyczerpała, a w silnych rękach gubernatora Novakasa sytuacja całkiem się odmieniła. Praca jednak nie została jeszcze ukończona, gdyż w wielu urzędach kłajpedzkich do dziś siedzą ludzie, którzy pokryjomo szkodzą. Trzeba ich zdemaskować i usunąć. Stojąc na progu 13-go roku postanawiamy budować dalej narodowy i państwowy gmach na tych silnych fundamentach które położyli w Kłajpedzie powstańcy.-

Przemówienie inż.Sližysa.-

Dyr.portu kłajpedzkiego, inż.Sližys, w przemówieniu swem odmalował na wstępie upadek dawnego imperjum litewskiego, którego ziemie przeistoczono w gubernje obcych państw i przechodząc do nowszych czasów oświadczył: w powszechnej szarzyźnie litewskiej zjawiły się jednak płomyki wzniosłych duchów. Litwini zbudzili się ze snu i poczęli budować własny dom, a odwieczne prastare morze litewskie poczęło ich przyciągać nieprzepartą siłą. Jednak na drodze do morza stanęli obcy ludzie. Wówczas Kłajpeda powstała i zburzyła sztuczną granicę, dzielącą Litwę od morza. Państwo Litewskie odzyskało swe wybrzeże morskie. I dziś upłynęło 12 długich lat, w ciągu których rozstrzygało się pytanie; kto zwycięży: oni, czy my ?

Myśmy zwyciężyli! /owacje/ Jednak ciemne siły nie zostały jeszcze ostatecznie wygnane. Czego one chcą? Nachodźcy nazywają naszych powstańców bandytami. Kim jednak są ci, którzy wysyłają zbrojne bandy na wschód, by zaprowadzić tutaj rządy jakichś "nadludzi"? Jeśli mówi się o czystości rasy aryjskiej, to jeszcze nie wiadomo, kto posiada czystszą krew aryjską: oni czy my? Jeśli szukają ziem niemieckich, to niech nie szukają ich tutaj, bo tu ich nie znajdą.

To, co do nas należy nie oddamy za żadną cenę. /owacje/. Więcej tylko pracy i zgodności, bo tylko przez pracę Litwini staną się godnymi wnukami swych przodków.

To jest nasza ziemia i nasze morze i nie ustąpimy stąd! Taka jest wola ludu litewskie, który spełni tu swą misję dziejową, - tak nam dopomóż Bóg./długoniemilknące owacje/

Przemówienie Vanagajtisa.

Na zakończenie głos zabrał prezes komitetu obchodu p.Vanagajtis, który podkreślając ofiarność powstańców poległych w walkach za wolność Kłajpedy zapytuje w imieniu poległych powstańców, czy wszyscy Litwini uczynili wszystko, by wypełnić ich testament. Słyszy się w Litwie utyskiwanie, że Wilno wciąż jeszcze znajduje się w niewoli. Trzeba więc pracować i pójść za przykładem powstańców kłajpedzkich. Nasi bracia zza Niemna wciąż jeszcze znoszą jarzma niewoli. Zabrania się im nawet mowy ojczystej. Trzeba więc pomyśleć i o ich losie /owacje/. Litwini nie pragną zagarnąć obce ziemie, chcą tylko tego, co do nich należy./owacje/.

Przemówienie swe Vanagajtis zakończył wezwaniem, aby Litwini czcili nietylko poległych, ale i żywych, którzy przywrócili Litwie Kłajpedę.

Na tem pierwsza część obchodu 12-ej rocznicy przyłączenia Kłajpedy do Litwy została zakończona. Przy dźwiękach orkiestry poczty sztandarowe opuściły salę, zaś jeden z członków prezydjum zaznaczył, iż dla braku czasu liczne depesze gratulacyjne nie zostaną odczytane.

Po przerwie nastąpiła druga część obchodu w ramach której chor śpiewaków Małej Litwy wykonał szereg pieśni. W solowych występach wzięli udział artyści Opery Kowieńskiej.